

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ร้อยกรอง กาพย์ กลอน หรือคำประพันธ์ อันได้แก่ โคลง ฉันท์ ฯลฯ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นชาติไทย ดังที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2504 : 268) กล่าวไว้ว่า "คนไทยเรามีชื่อเสมอว่า เป็นผู้มิใจรักการกรวี และเป็นคนเจ้าบทกลอน" และ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2514 : 62) กล่าวว่า "คนไทยเป็นคนรักกลอนโดยธรรมชาติ" รวมทั้งคำกล่าวของกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (ม.ป.ป. : 375) ที่ว่า "ไทยเป็นชาตินักกลอน ไทยสยาม มีนิสัยเป็นนักกลอน" นิสัยเจ้าบทเจ้ากลอนของคนไทยเราเห็นได้จากบทขับร้องได้ดกกันระหว่างชายหญิง บทขับลำนำที่ใช้ในการให้จังหวะในการทำงาน เพลงฉ่อย เพลงเกี่ยวข้าว หรือเพลงพื้นบ้าน บทเพลงต่าง ๆ เหล่านี้ใช้คำประพันธ์เป็นเครื่องให้ความเพลิดเพลิน เจริญใจ ให้ความพร้อมเพรียงในการทำงาน และสื่อความคิดระหว่างกัน การที่คนไทยมีอุปนิสัยความเป็นนักกลอนนี้เอง ทำให้วรรณคดีประเภทร้อยกรองของไทยส่วนใหญ่มีอายุยืนนานกว่าวรรณคดีร้อยแก้ว ดังที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2522 : 34) กล่าวไว้ว่า "ร้อยกรองเป็นพาหะของความคิดที่ลึกซึ้ง และสามารถให้อารมณ์สะเทือนใจได้ดีกว่า" สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือการผูกคำให้สัมผัสคล้องจองกันนั้น ทำให้จดจำได้ง่าย ยากแก่การลืมเลือน ดังที่ เสฐียรโกเศศ (2503 : 9) กล่าวไว้ว่า "ร้อยกรองมีจังหวะลีลา ซึ่งเป็นลักษณะของดุริยางค์ดนตรี" กาพย์กลอนจึงเป็นเครื่องประเทืองใจชาวโลกและประดับโลก ช่วยสร้างโลกให้ดีขึ้น ช่วยขัดเกลาจิตใจมนุษย์ ให้ประณีต อ่อนโยน บรรเทาความทุกข์ของโลก ก่อให้เกิดความสงบสุขด้วยความฝัน ปรารถนาและประทับใจ ภาษากรวีเป็นภาษากลางสำหรับมนุษยชาติ ซึ่งทุกชาติอาจอ่านอย่างติดเนื้อหึงใจ เสมือนหัวใจของกรวีทำด้วยหัวใจของมนุษย์ทุกชาติทุกภาษารวมกันจนสรุปได้ว่ากาพย์กลอนคือสิ่งที่ระบายออกจากหัวใจ เข้าสู่หัวใจ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์โคลงไว้ในพระนล

คำหลวง (2517 : ข-ค) มีความว่า

"ดูรากบุตรเข็	ชาติชาย ไทยเอย
อันชาติรุ่ง เรื่องฉาย	เจ็ดแท้
แม่ไร้วีอาาย	ทั้งชาติ เจียวพอ
เขาจะเยาะเล่นแม่	หมด ผู้รู้ดี
กวีสง่ามั่น	มณีสาร
คำเพราะคือสังวาดย	กอบแก้ว
ควรเพิ่มพิริยการ	กวีเวท เทอญพอ
กอบกิจประ เสรฐแล้ว	ไปต้องรอนตัว
อย่ากลัวถูกตีพัน	เกินสมัย หน่อยเลย
ใครเยาะก็ช่างใคร	อย่าเกอ
เราไทยอักษรไทย	เราแต่ง ลีซา
ใครติลคือเสอ	ไปรู้ลีซา
นานาประเทศล้วน	นับถือ
คนที่รู้หนังสือ	แต่งได้
ใครเกลียดอักษรคือ	คนป่า
ใครเยาะกวีไซร์	แน่แท้คนดง"

โคลงที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบทร้อยกรองและผู้ประพันธ์ซึ่งจะได้รับการยกย่องเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นผู้ที่ดำรงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติสืบทอดวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางวรรณศิลป์สืบไป

ในปัจจุบันภาษาร้อยกรองเริ่มได้รับการเอาใจใส่มากขึ้น ผลงานที่เป็นบทประพันธ์ยอดเยี่ยมจะได้รับการตีพิมพ์และเผยแพร่ จนเป็นที่กล่าวขวัญถึงอยู่เสมอ ทั้งการประกาศให้ผู้ประพันธ์ได้รับรางวัลต่าง ๆ ก็เป็นส่วนที่ทำให้เห็นว่า กวีเป็นที่ยอมรับและยกย่องเชิดชูโดยแท้จริง อาทิ

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ กวีซีไรท์ ประจำปี 2523 จากบทกวีเรื่อง เพียงความ
เคลื่อนไหว

คมทวน คันธนู กวีซีไรท์ ประจำปี 2526 จากบทกวีเรื่อง นาฏกรรมบนลานกว้าง
พระสุนทรโวหาร (สุนทรภู่) กวีที่องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่ง
สหประชาชาติ (UNESCO) ได้ประกาศให้เป็นกวีดีเด่นของโลก พ.ศ.2529 ครบ 200 ปี
อังคาร กัลยาณพงศ์ กวีซีไรท์ ประจำปี 2529 จากบทกวีเรื่อง ปณิธานกวี
สมพร จ้อเหลี่ยม ปฏิภาณกวี 200 ปีสุนทรภู่ จากการแข่งขันประชันกลอนสด ซึ่ง
จัดโดยสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทยร่วมกับธนาคารกรุงเทพ

ปรากฏการณ์เช่นนี้ นับ เป็นนิมิตหมายอันดีแก่วงการร้อยกรองเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะ
เป็นการช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมทางภาษาให้เจริญก้าวหน้าด้วยดี

วิชาภาษาไทย เป็นทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือกในการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา
และใน เนื้อหาวิชาภาษาไทยจะมีร้อยกรองเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาที่เป็นร้อยแก้ว ดัง เช่น เนื้อหา
ในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งได้กำหนดแบบเรียนภาษาไทยไว้ 6 เล่มด้วยกันคือ
วรรณวิจักขณ์ เล่ม 1 ทักษพัฒนา เล่ม 1 วรรณวิจักขณ์ เล่ม 2 ทักษพัฒนา เล่ม 2 ภาษา
พิจารณา เล่ม 1 และภาษาพิจารณา เล่ม 2 จากแบบเรียนทั้ง 6 เล่ม พบว่าเนื้อหาที่เป็นบท
ร้อยกรองมีมากมาย ได้แก่ วรรณวิจักขณ์ เล่ม 1 มีเรื่อง อิเหนา บทพระราชนิพนธ์ในพระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นิราศพระบาทของสุนทรภู่ บทร้อยกรอง อยู่เพื่ออะไร ของ
อุษเชนี เพื่อศักดิ์นักษัตร ของ วนิดา สถิตานนท์ ธารทอง ของประยอม ชองทอง ธรรมชาติกับ
มนุษย์ และราตรี ของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี

วรรณวิจักขณ์ เล่ม 2 มีเรื่องโคลงสุภาษิต บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมาร ของเจ้าพระยาพระคลัง (หน)
สมเด็จพระปियมหาราช ทรงรักษาเอกราชของชาติไว้ได้อย่างไร ของ เจตน อติจิตต์ บทร้อยกรอง
ควรแต่สรรเสริญกราวคือชานา ของ แสงทอง น้ำดา ของ กำชัย ทองหล่อ ชโยสยาม ของ
น.ม.ส. ณ ยามสายัณห์ และพระจันทร์กระจ่าง ของ สุภร ผลชีวิติน ลิลิตตะเลงพ่าย ของ
สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส

ภาษาพิจารณา เล่ม 1 มีเรื่อง กาพย์เท่เรือ พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร
นิราศลอนดอน พระนิพนธ์ของหม่อมราโชทัย

ภาษาพิจารณา เล่ม 2 มีเรื่อง มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มหาราช มงคลสูตรคำฉันท์
เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนแผนลูแก่โทษ และวาริตรียางค์

ส่วนในหนังสือทักษะพัฒนา ก็จะมีคำประพันธ์ต่าง ๆ แทรกอยู่ในเนื้อหาแต่ละเรื่อง

เมื่อพิจารณาถึงจุดประสงค์ของวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย
ที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดไว้เมื่อพุทธศักราช 2524 แล้ว จะพบว่าการจัดเนื้อหาเป็นไป
ตามจุดประสงค์ เช่นข้อที่ 1 กล่าวไว้ว่า เพื่อให้ตระหนักในความสำคัญของภาษาไทยในฐานะเป็น
เครื่องมือสื่อสารของประเทศไทย ให้มีค่านิยมอันพึงประสงค์ในการเรียนภาษาไทย และมีความ
ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมทางภาษาของชาติ และจุดประสงค์ข้อ 7 เพื่อให้ประจักษ์ในคุณค่า
ของวรรณคดีตามควรแก่วัยและศักยภาพ สามารถอ่านและเข้าใจวรรณคดีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม
และที่สร้างสรรค์ขึ้นในปัจจุบัน

คำอธิบายรายวิชาในเรื่องการเขียนกล่าวไว้ในตอนหนึ่งว่า เขียนแสดงความรู้สึกให้
สะเทือนอารมณ์ผู้อ่าน เป็นบทเขียนสั้น ๆ โดยใช้หัวข้อที่ตนสนใจ ซึ่งอาจใช้ร้อยแก้วหรือร้อยกรอง
ก็ได้ และเขียนแสดงความรู้สึกและอารมณ์จากประสบการณ์ อาจเขียนบทร้อยกรองบ้างตามความ
ถนัดและความสมัครใจ จากจุดประสงค์และคำอธิบายดังกล่าว การสอนภาษาไทยในระดับมัธยม
ศึกษาตอนปลาย จึงมีการส่งเสริมให้นักเรียนเขียนบทร้อยกรองกันโดยทั่วไป มิได้เฉพาะเจาะจง
เพียงในวิชาการเขียน 1 และการเขียน 2 ที่เป็นวิชาเลือก หากแต่ในวิชาภาษาไทยบังคับก็
ปรากฏว่า ผู้สอนและผู้เรียนมีการเขียนบทร้อยกรองประเภทกาพย์และกลอนอย่างแพร่หลาย

ข้อพิสูจน์ที่สามารถจะเห็นหลักฐานได้อย่างเด่นชัดคือ การจัดโครงการส่งเสริม
ยุวกริชของกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ในปี พ.ศ. 2528 และปี พ.ศ. 2529
ซึ่งประกวดแต่งกลอนสัทวาและกลอนสุภาพตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2528 มีนักเรียนให้ความสนใจ
เข้าสมัครแข่งขันรวมทั้งสิ้น 111 กลุ่ม จากโรงเรียน 73 โรงเรียน เป็นโรงเรียนในสังกัด

36 แห่ง ส่วนภูมิภาค 37 แห่ง ในปี พ.ศ.2529 มีนักเรียนเข้าประกวดจำนวน 126 กลุ่ม จากโรงเรียน 78 โรงเรียน เป็นโรงเรียนในส่วกลาง 37 แห่ง และส่วนภูมิภาค 41 แห่ง

ในการจัดประกวดปฏิภาณกวี 200 ปีสุนทรภู่ ของสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย ร่วมกับธนาคารกรุงเทพ เฉพาะในส่วนกลางมีนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เข้าร่วมแข่งขันกับประชาชน จำนวนนักเรียน 21 คน และการจัดประกวดพรรณนาภาพด้วยภาษาทวิ "กวีสง่า แม่นมณีสาร" ของโครงการกิจกรรมทวิปัญญา ประจำปี 2529 โดยคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์วัฒนธรรม วิชาวุฒานุสรณ์ก็ปรากฏว่ามีนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเข้ามาเข้าแข่งขันถึง 105 คน

ความตื่นตัวในด้านร้อยกรองจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะ เป็นด้านฉันทลักษณ์ เนื้อหาสาระ ความถูกต้องในการใช้ ถ้อยคำ กวีโวหาร หรือ ความคิดสร้างสรรค์ เพราะในการเรียนการสอนภาษาไทย ผู้ที่เขียนบทร้อยกรองได้นั้น จะสามารถเข้าใจในความงดงามของภาษาและวรรณคดีได้ลึกซึ้งและกว้างขวาง ทั้งยังจะช่วยให้เห็นแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง สามารถนำข้อบกพร่องทั้งหลายไปใช้ปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ดังที่สุทธิวงศ์ พงศ์ไพมูลย์ (2516 : 169-215) ได้เสนอการเขียนกลอน โดยให้ข้อพิจารณาสรุปได้ว่าการเขียนให้ดีขึ้น ผู้เขียนจะต้องไม่บกพร่องในการใช้คำ เนื้อความ สัมผัส ความคิด การถ่ายทอดความคิด ความมีชีวิตชีวา การใช้โวหารเปรียบเทียบและการใช้อุปมาในเรื่องความคิด ผู้แต่งควรมีความคิดที่แปลกและใหม่ มีความคิดที่เป็นต้นเหตุของการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี มีความคิดที่ปลอดภัย มีความคิดที่สัมฤทธิ์ผลได้ มีความคิดที่แสดงถึงปฏิภาณ มีความคิดที่ชวนให้ได้แย้งหรือวิพากษ์วิจารณ์ และมีความคิดที่เป็นประโยชน์

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการชาวต่างประเทศที่ให้ความสนใจงานเขียนร้อยกรอง เช่น รอย อาร์ วิลสัน (Roy R. Wilson 1975 : 137-139) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการสอนเขียนบทร้อยกรองว่า การจัดประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญมากที่สุด กิจกรรมที่จัดขึ้นในการเรียนการสอนควรที่จะได้ส่งเสริมให้เด็กได้ฝึกฝนด้านการใช้จินตนาการ และพยายามให้เด็กได้ค้นเคยกับท่วงทำนอง เสียง ลีลา จังหวะ และรูปแบบของบทร้อยกรองอยู่เสมอ

เดนิส ลิเวอร์ทอฟ (Denese Livertov : 146-206) ผู้สอนวิชาการเขียนคนหนึ่งกล่าวว่า การสอนไม่ได้หวังว่าจะสอนให้นักเรียนแต่งคำประพันธ์ได้ แต่ต้องการที่

จะให้นักเรียนรู้ถึงแนวการเขียนและความถนัดของนักเรียนแต่ละคน นอกจากนั้นนักเรียนก็ควรจะรู้หลักเกณฑ์หรือมาตรฐานในการวัดผลงานเขียน เพื่อนักเรียนจะได้มีหลักเกณฑ์ในการวัดผลงานเขียนของตนว่าอยู่ในระดับไหน เกี่ยวกับด้านการมอบหมายงาน (Assignment) เดนิส ลิเวอร์ทอฟ มีความเห็นว่าครูควรมอบหมายงานให้นักเรียนทำแต่น้อย ส่วนใหญ่ที่เธอทำจะเป็นการมอบหมายงานให้นักเรียนไปอ่านหนังสือ การมอบหมายงานให้นักเรียนทำไม่ควรให้นักเรียนแต่งคำประพันธ์ในชั้นเรียน เพราะจะเป็นการบังคับให้นักเรียนต้องเขียนในขณะที่นักเรียนไม่ทราบว่า จะกล่าวถึง อะไร นอกจากนั้นเธอยังมีความเห็นว่าการเรียนวิชาการเขียนเพียง 12 สัปดาห์ หรือระยะเวลาใดเวลาหนึ่งจะไม่ช่วยสร้างกวี หรือนักเขียนบทร้อยกรองขึ้นมาได้ แต่จะเป็นการวางพื้นฐานทางการเขียนให้กับนักเรียนเท่านั้น

จากเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมด ทำให้ผู้วิจัยพบว่างานเขียนร้อยกรองมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในปีพุทธศักราช 2529-2530 องค์การวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้ประกาศยกย่อง เชิดชู พระสุนทรโวหาร (สุนทรภู่) กวีเอกยุคกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรมโลก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งเป็นผู้ประสานงานฝ่ายไทย ร่วมกับหน่วยงานและสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ดำรงร่วมกันจัดงานฉลอง 200 ปีเกิดของท่านซึ่งตรงกับวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2529

จากการสำรวจวิทยานิพนธ์วิชาภาษาไทย ผู้วิจัย พบว่า การวิเคราะห์งานเขียนร้อยกรองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นงานวิจัยที่ไม่มีผู้ใดทำมาก่อน ส่วนใหญ่จะเน้นแต่งานที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่า ไพเราะ มีชื่อเสียง แต่งานของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้กำลังก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ อันจะเป็นกำลังสติปัญญา กำลังกาย กำลังใจของชาติกลับไม่เป็นที่สนใจของใคร ๆ เลย หากมีโอกาสเข้าแข่งขันในการประกวดแต่งคำประพันธ์จึงจะเห็นผลงาน แต่ถ้าไม่มีโอกาสแข่งขัน ผลงานเหล่านั้นหรือความคิดที่มีนั้นก็อาจถ่ายทอดมาสู่สายตาใคร ๆ ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดความคิดว่า การวิจัยครั้งนี้อาจจะช่วยส่งเสริมนักเรียนที่มีฝีมือในการเขียนบทร้อยกรอง แต่ยังไม่มีโอกาสแสดงออก ให้มีโอกาสแสดงความสามารถในด้านการประพันธ์ยิ่งขึ้น ส่วนนักเรียนที่

ไม่เคยสนใจงานประเภทนี้ก็จะหันมาสนใจ และนักเรียนที่ยังไม่ชำนาญจะสามารถฝึกฝนตนเองให้ เกิดความเชี่ยวชาญยิ่งขึ้น การวิเคราะห์นี้จะวิเคราะห์ในด้านฉันทลักษณ์ เนื้อหา สาระ ความ ถูกต้องในการใช้ถ้อยคำ กวีโวหาร และความคิดสร้างสรรค์ อันเป็นเกณฑ์ที่ครอบคลุมงานเขียน ร้อยกรองที่เหมาะสม ส่วนสาเหตุที่วิเคราะห์นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเขตการศึกษา 1 นั้น เพราะในเขตการศึกษา 1 เป็นเขตที่ทั้ง 5 จังหวัดมีพื้นที่ติดต่อกันใกล้เคียงกับศูนย์รวมทางแหล่ง วิชาการมากและการส่งเสริมสนับสนุนงานเขียนร้อยกรองก็เป็นที่ยอมรับโดยสม่ำเสมอ ผู้วิจัย จึงมีเป้าหมายแน่วแน่ในการทำวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์งานเขียนร้อยกรองของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเขตการศึกษา 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์งานเขียนร้อยกรองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ห้า เขตการศึกษา หนึ่งในด้านฉันทลักษณ์ เนื้อหาสาระ การใช้ถ้อยคำ กวีโวหารและความคิดสร้างสรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ศึกษา เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเขตการศึกษา 1
2. การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์งานเขียนร้อยกรองประเภทกาพย์ยานี 11 และกลอนสุภาพ ซึ่งผู้วิจัย เป็นผู้ให้คุณค่างานเขียนร้อยกรองตามเกณฑ์การวิเคราะห์ด้วยตนเอง

คำจำกัดความในการวิจัย

การวิเคราะห์ หมายถึง การจำแนกแยกแยะองค์ประกอบของการเขียนร้อยกรอง ในด้านของฉันทลักษณ์ เนื้อหาสาระ ความถูกต้องในการใช้ถ้อยคำ กวีโวหารและความคิด สร้างสรรค์

งานเขียนร้อยกรอง หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียงให้เป็นระเบียบตามบัญญัติแห่งฉันทลักษณ์ ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่ายลิลิต และกลบท

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์งานเขียนร้อยกรองไทยให้คงอยู่สืบไป
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนงานเขียนร้อยกรองในระดับ

มัธยมศึกษาตอนปลาย

3. เป็นแนวทางในการเรียนการสอนวรรณคดีไทยประเภทร้อยกรอง ช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างครูและนักเรียน

4. เป็นแนวทางแก่ผู้สนใจงานเขียนร้อยกรองในระดับอื่น ๆ ต่อไป
5. เป็นแนวทางในการค้นคว้าวิจัยต่อไป